

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013

Instrumente Structurale
2007-2013

OIPOSDRU

MINISTERUL
EDUCAȚIEI ȘI
CERCETĂRII
ȘTIINȚIFICE

UNIVERSITATEA DIN
BUCUREȘTI

Investește în oameni!

FONDUL SOCIAL EUROPEAN

Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007 – 2013

Axa prioritară 1 – „Educația și formarea profesională în sprijinul creșterii economice și dezvoltării societății bazate pe cunoaștere”

Domeniul major de intervenție 1.2 – „Calitate în învățământul superior”

Numărul de identificare al contractului: POSDRU/156/1.2/G/141260

Titlul proiectului: „Promovarea inovării și asigurării calității în domeniul dezvoltării teritoriale inteligente prin elaborarea unui program de studii interdisciplinare de masterat”

CERASELLA CRĂCIUN

Peisagistică

EDITURA UNIVERSITARĂ
București, 2015

Redactor: Gheorghe Iovan
Tehnoredactor: Ameluța Vișan
Coperta: Monica Balaban

Editură recunoscută de Consiliul Național al Cercetării Științifice (C.N.C.S.) și inclusă de Consiliul Național de Atestare a Titlurilor, Diplomelor și Certificatelor Universitare (C.N.A.T.D.C.U.) în categoria editurilor de prestigiu recunoscut.

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
CRĂCIUN, CERASELLA

Peisagistică / Crăciun Cerasella. - București : Editura Universitară, 2015
Conține bibliografie
ISBN 978-606-28-0374-2

712(075.8)

DOI: (Digital Object Identifier): 10.5682/9786062803742

© Toate drepturile asupra acestei lucrări sunt rezervate, nicio parte din această lucrare nu poate fi copiată fără acordul Editurii Universitare

Copyright © 2015
Editura Universitară
Editor: Vasile Muscalu
B-dul. N. Bălcescu nr. 27-33, Sector 1, București
Tel.: 021 – 315.32.47 / 319.67.27
www.editurauniversitara.ro
e-mail: redactia@editurauniversitara.ro

Distribuție: tel.: 021-315.32.47 / 319.67.27 / 0744 EDITOR / 07217 CARTE
comenzi@editurauniversitara.ro
O.P. 15, C.P. 35, București
www.editurauniversitara.ro

CUPRINS:

I.	PREZENTAREA GENERALĂ A DISCIPLINEI.....	4
II.	OBIECTIVELE GENERALE ALE DISCIPLINEI.....	7
III.	OBIECTIVELE SPECIFICE DISCIPLINEI.....	8
IV.	CONȚINUTUL GENERAL AL DISCIPLINEI.....	9
A.	PROPUNERE GENERALĂ – TEME, TEMATICI, PROBLEME ȘI PUNCTAJE DE ATINS ÎN CADRUL DISCIPLINEI " <i>ECO- DEZVOLTARE ȘI PEISAJ</i> "	9
B.	ELEMENTE DE CONȚINUT (extrase).....	10

Prezentul material didactic pentru Cursul "*Peisagistica*" din cadrul proiectului POSDRU/156/1.2/G/141260, s-realizat pe baza informațiilor teoretice generale și a cursurilor susținute de către autor¹.

¹ Crăciun, Cerasella, Curs "*Peisagistica*" organizat de FACULTATEA DE URBANISM, din Universitatea de Arhitectură și Urbanism " Ion Mincu" București.

I. PREZENTAREA GENERALĂ A DISCIPLINEI

Disciplina "**Peisagistica**" din cadrul Programului de Master Interdisciplinar în **Domeniul Dezvoltării Teritoriale Inteligente**, are loc în anul II, semestrul 1 și face parte din **modulul de discipline facultative**.

Disciplina are o valoare de **3 credite**, distribuite în **1C+ 2L** și a fost propusă în cadrul planului de învățământ, având în vedere necesitatea existenței unor **noțiuni de peisagistică** în formarea viitorilor absolvenți ai masterului interdisciplinar.

Cursul are o **componentă teoretică** și o **componentă aplicată (practică)**, ceea ce a condus la o integrare în cadrul aceleiași discipline a celor **două categorii formative** necesare viitorului absolvent:

- **Curs**

- **Aplicații practice (Lucrări)**

Disciplina are ca obiectiv general, introducerea studenților în **domeniul Peisajul**, în relație de continuitate cu disciplina din anul I, sem. II, respectiv "**Eco-dezvoltare și Peisaj**".

Disciplina "**Peisagistica**", introduce studentul masterului interdisciplinar în tipologiile de peisaj, precum și în scările de abordare ale acestuia, de la nivel teritorial, la Peisajul de Detaliu.

Se completează astfel, cunoștințele necesare înțelegerii evolutive a **relației Peisajului cu Sustenabilitatea și Dezvoltarea Teritorială a Așezărilor Umane**, precum și înțelegerea **Peisajului** ca **domeniu complex integrat conex domeniului Geografic**.

Această abordare integrată, se raportează la **domeniul complex al Peisajului**, în toate tipologiile sale (cvasi-natural, antropic și cultural), precum și la toate scările de abordare (macro- sau mezzo- teritorial și de detaliu).

Disciplina își propune să transmită studenților informațiile cu privire la relația care există între **Peisaj, Dezvoltarea Teritorială și Triada** formată din resursele cvasi-/semi-/naturale, antropice și cultural; promovarea **Peisajului** ca element de **eco-dezvoltare sustenabilă (ecologică și economică)**, precum și ca **vector de dezvoltare în teritoriu**, în contextul dezvoltării durabile, a protecției mediului și a amenajării teritoriului.

Obiectivul principal este **înțelegerea raporturilor de interdependență între scările diferite ale Peisajului**, prin intermediul **cunoașterii condițiilor**

care **determină dezvoltarea structurilor spațiale și tehnologice ale așezărilor umane în funcție de resursele cvasi-naturale, antropice și culturale existente.**

Disciplina își propune să radiografieze evoluția istoric-evolutivă a **Așezărilor Umane**, în relație cu Peisajul și impactul pe care **Peisajul antropic construit (urban, arhitectural)** îl are în cadrul **sistemelor urbane și teritoriale** și, implicit în cadrul elementelor de mediu.

Rezultatul principal urmărit de disciplină, este **formarea unei atitudini responsabile față de Peisaj, în relație cu mediul cvasi- natural, antropic și cultural, precum și înțelegerea metodelor de susținere transdisciplinară a unității formate din Om – Așezare Umana – Peisaj - Natură.**

Obiectivul disciplinei este **familiarizarea studentului cu noțiunile specifice Domeniului Peisagistic**, precum și cu **principalii factori care determină evoluția acestora** (de mediu, culturali, economici, sociali, tehnologici, etc.).

Cursul urmărește **transmiterea treptată și progresivă a principalelor elemente și**

noțiuni definitorii în domeniul **peisajului** în relație cu domeniul masterului interdisciplinar, respectiv "*Geografie*".

II. OBIECTIVELE GENERALE ALE DISCIPLINEI

Obiectivele generale ale disciplinei, se focalizează pe:

- **Cunoașterea, înțelegerea conceptelor, teoriilor și metodelor de bază** ale domeniului Peisajului și ale ariei de specializare Peisagistică, precum și **utilizarea lor adecvată** în comunicarea profesională cu accent pe componenta urban-teritorială
- **Utilizarea cunoștințelor de bază** pentru **explicarea și interpretarea** unor variate tipuri de concepte, situații, procese, proiecte etc. asociate domeniului Peisajului
- **Aplicarea unor principii și metode de bază** pentru **rezolvarea de probleme/situații bine definite**, tipice domeniului peisagistic
- **Utilizarea adecvată de criterii și metode standard de evaluare**, pentru a aprecia calitatea, meritele și limitele unor procese, programe, proiecte, concepte, metode și teorii în domeniu.

III. OBIECTIVELE SPECIFICE

Obiectivele specifice acestei discipline, sunt următoarele:

DISCIPLINEI

- **Asigurarea cunoștințelor necesare** privind implicarea domeniului peisagistic în domeniul urbanismului și amenajării teritoriului, precum și în domeniul socio-economic și cultural, cu **aplicare pe geografia peisajului**
- **Dezvoltarea unei sensibilități** perceptive a spațiului peisagistic și formarea unei **orientări în gândire de tip analitic**
- **Corelarea între peisaj, cadru urban și teritoriu, prin prisma geografică**, printr-o abordare inter-, multi- și transdisciplinară.
- **Cunoașterea elementelor teoretice de bază** privind istoria grădinii în evoluția sa istorică și a stilurilor peisagistice în **relație cu dezvoltarea teritorială**, atât în străinătate, cât și în România, în relație cu evoluția urban-arhitecturală, culturală, tehnologică și socială
- **Cunoașterea și însușirea elementelor generale** privind evoluția artei grădinilor
- **Formarea unei atitudini de cultura profesională**, privind abordarea diferitelor tipologii și subiecte specifice de specialitate
- **Înțelegerea scărilor la nivel teritorial** de abordare în Peisaj.

IV. CONȚINUTUL GENERAL AL DISCIPLINEI

A. PROPUNERE GENERALĂ: TEME, TEMATICI, PROBLEME ȘI PUNCTAJE ÎN CADRUL DISCIPLINEI "PEISAGISTICA"

1. Introducere.	Noțiuni generale.
Etimologie.	Definirea termenilor cu care se va opera
Originile	în cadrul disciplinei.
conceptului.	Critica conceptelor și evoluția acestora
2. Definierea generală a termenilor utilizați	2.1. Peisaj si Peisagistică
2.2. Tipologii de Peisaj.
2.3. Arhitectura peisajului / Peisagistica
3. Context general. Peisaj și Structura	1.1. Structura Peisajului.
1.2. Relația Mediul Înconjurător - Peisaj.
1.3. Relația între Sit, Peisaj și Teritoriu
4. Relații interdependente în Peisaj.	4.1. Relația Peisaj – Dezvoltare Urbană
4.2. Relația Peisaj – Dezvoltare Teritorială
4.3. Relația Arhitectură / Construcție / Cadru Urban / Peisaj / Așezare Umană.
5. Instrumente de analiză și studiu în Peisaj	5.1. Instrumente perceptive
5.2. Instrumente estetice
5.3. Instrumente simbolice
5.4. Instrumente funcționale
5.5. Instrumente cultural-istorice
6. Sisteme de Peisaj	6.1. Intervenția în peisaj
6.2. Sistemul de spații verzi
6.3. Sistemele de Peisaj

7. Evoluția Peisajului, a Patrimoniului Urban și Arta Grădinii.	7.1. Evoluția Artei Grădinilor
7.2. Istoria Grădinii.
7.3. Curente și tendințe
7.4. Realizări și studii de caz
7.5. Exemplificări
8. Patrimoniul Urban și Istoria Grădinii. Stiluri peisagistice	8.1. Patrimoniul Urban și de Peisaj
8.2. Stilul geometric arhitectural
8.3. Stilul liber peisager
8.4. Stilul mixt
8.5. Stiluri peisagistice ale secolelor XX-XXI
9. Tipologii de Peisaj	9.1. Tipologii de Peisaj
9.2. Tipologii de Spații verzi.
9.3. Clasificări, categorii, caracteristici.

B. ELEMENTE DE CONȚINUT (extrase)

1. Introducere	PEISAGISTICA, domeniu transdisciplinar extrem de important astăzi, cu o viziune global-integratoare , se situează în zona conexă de întâlnire a diferitelor discipline din domeniul ecologiei, dezvoltării durabile și al sustenabilității, al științelor naturii, științelor umaniste, al științelor spațiului construit (urbanism, arhitectura peisajului și arhitectura), precum și al preocupărilor social-comunitare, psihologice și medicale (grădini terapeutice), de filozofie și creație artistică (literatură, epistemologie, arta peisajului, land - art,

arta grădinilor, etc.) sau al **științelor cu caracter tehnic** (pedologie, botanică, horticultură, silvicultură, etc.).

Daca până în sec. al XIX-lea, domeniul peisagisticii era restrâns, respectiv grădina sau parcul, în timp limitele acestuia s-au lărgit ulterior foarte mult.

Astăzi domeniul Peisagistic cuprinde **scări diferite de studiu** (de la macro- la mezzo- peisaj și peisaje de detaliu), dar și **tipologii specifice diverse**, precum **Peisajul Cvasi- / Semi-Natural, Peisajul Antropic / Construit și Peisajul Cultural**.

Printre altele, **domeniul de studiu al Peisajului**, cuprinde nu numai **grădini private, restaurări de parcuri istorice, amenajări de diferite tipologii de sisteme și spații verzi** aferente zonelor de locuit și a altor zone de activități publice, sociale, industriale și tehnologice, parcuri de recreere și sport, dar și **zone turistice, balneoclimaterice, de recreere și amenajări în teritoriu** (autostrăzi, CF, cursuri de apă, drumuri turistice și pietonale, cornișe, accese în orașe), **limite agricole, zone naturale destructurate, zone de amenajări integrate, parcuri naționale și de patrimoniu natural sau cultural, zone turistice, parcuri periurbane, peisaje**

agricole, rurale, silvice, precum și peisaje în transformare sau peisaje culturale, antropologice și etnografice.

Astăzi, sfera de preocupare și intervenție a Peisajului cuprinde **niveluri multiple**: de la **detalii de peisaj**, la studiul unui **sistem** sau al unei **întregi regiuni**, fiind un **domeniu complex de conexiune cu multe științe**: amenajarea teritoriului, urbanism, arhitectură, geografie, agronomie, arte plastice, științe sociale, literatură, filozofie, etc.

În țara noastră, pe lângă un **potențial peisagistic însemnat**, atât **natural** (vegetație, relief, climă, etc.), cât și **antropic** (urban, arhitectural), dar și **cultural** (tradiții, obiceiuri, mod de viață, etc.), există o mare **necesitate de investire în acest domeniu**, pentru **ridicarea calității vieții**, atât din partea **sectorului privat** dar și **public-administrativ**.

Acest interes este motivat pe de o parte de **marile investiții de la nivel teritorial** (autostrăzi, turism rural, parcuri tehnologice, zone turistice), cât și de **consecințele unor intervenții spontane sau proiectate**, cu efecte uneori nestăpânite sau distrugătoare din cadrul urban și teritorial (implantări de

ansambluri/construcții necontrolate sau disfuncționale, degradări și defrișări de terenuri, zone vulnerabile, etc.)

Aceste realități, alături de **imperativul unui mediu echilibrat sustenabil, ecologic și rezilient**, precum și implicit a **nevoii de protecție și gestionare corectă a resurselor naturale și umane**, pentru preîntâmpinarea efectelor unor **intervenții operaționale - legislative neconcertate generatoare de dezechilibru**, se impune în mod obiectiv implicarea specialității peisagistice în multe domenii ale vieții contemporane. Oportunitatea aplicării unor **politici peisagistice de amplitudine**, la nivelul unei așezări umane, a unor zone de dezvoltare la nivel teritorial sau a unor regiuni specifice, justifică o **introducere adecvată contemporană în domeniul Peisajului**, cu o **viziune global integratoare**, pentru alte domenii de specialitate.

2. Conceptul de PEISAJ

Peisajul este o componentă de bază astăzi a **patrimoniului natural și cultural European**, contribuind la **bunăstarea umană și la consolidarea identității europene**, fiind o **parte importantă a calității vieții** din areale urbane / rurale.

Astăzi, exista pericolul ca **schimbările economice mondiale să accelereze transformarea peisajelor și pierderea identității și specificului acestora**, cu implicații adânci sociale, culturale, economice, de calitate a vieții dar și psihologice, comunitare sau personale.

Peisajul, termen folosit astăzi în **înțeles holistic**, ca **punte de legătură între diferite domenii**, devine una din preocupările majore ale societății în care trăim.

Pentru domeniul peisagistic, urban-architectural, cultural, istoric-antropologic, etnografic și etnologic, dar și geografic și ecologic, al științelor mediului și al științelor sociale, acesta este un termen fără de care nu se poate defini modernitatea preocupărilor contemporane în domeniul patrimoniului natural și antropic, în context european.

„Desemnând o parte de teritoriu perceput ca atare de către populație, al cărui caracter este rezultatul acțiunii și interacțiunii factorilor naturali și/sau umani”², Peisajul se regăsește practic la

² Cf. *Convenția Europeană a Peisajului*, adoptată de Consiliul Europei la Florența, în anul 2000, ratificată prin Legea nr. 86 / 2000, publicată în Monitorul Oficial al României nr. 536/23.07.2002.

toate nivelurile și scările vieții urbane, de la macro-peisaj, la mezzo sau micro-peisaj, contribuind în spiritul Convenției Europene a Peisajului, la *formarea culturilor locale*, fiind o *componentă de bază a patrimoniului natural și cultural*, conducând la *bunăstarea umană și la consolidarea identității culturale locale*.

Peisajul devine un **„liant terminologic”** între diferite domenii, atât pentru domeniul peisagistic și urban-arhitectural, cât și pentru domeniul cultural, istoric-antropologic, etnografic și etnologic, dar și geografic și ecologic, al științelor mediului și al științelor sociale.

3. Structurarea Tipologiilor de Peisaj

Tipologiile de Peisaj, din punct de vedere arhitectural-peisagistic, pot fi structurate astfel:

3.1. **PEISAJUL CVASI / SEMI-NATURAL**– Este peisajul cu componentă naturală dominantă, considerându-se că astăzi nu mai există nicăieri pe planetă peisaj natural, omul punându-și amprenta antropică asupra acestuia chiar și în Amazon sau pe fundul Océanelor.

3.2. **PEISAJUL ANTROPIC / CONSTRUIT** - Este peisajul cu componentă antropică, construită, proiectată, de tip arhitectural sau urban/rural/rur-urban (inclusiv

antropizarea prin peisajul de tip agricol, silvic, etc.)

3.3. PEISAJUL CULTURAL – Este Peisajul relaționat direct cu încadrarea în contextul fizico-geografic și cultural regional, respectiv în zonele și/sau subzonele etnografice, în raport cu viața socială comunitară și practicile tradiționale, cu fondul tradițional istoric și etnografic ca elemente de modelare ale modului de viață.

Peisajul Antropic / Construit reprezentat de **Peisajul Urban și Arhitectural**, introduce în termenul Peisaj, inclusiv prin caracteristicile morfo-structurale ale acestuia, fronturile, spațiul urban, caracterul și specificul acestora – de la lot, front, stradă, țesut, la ansamblu urban, zonă/subzonă, periferie, așezare umană, zonă rur-urbană, etc.)

Peisajul Agricol și Silvic, tipologii specifice care conduc către relația cu peisajul cultural prin:

- tradiții, meșteșuguri, obiceiuri
 - patrimoniul tehnic și patrimoniul memorial – personalități, nativi ca purtători de cultură, în sens antropologic.
- Se dezvoltă astfel, o relație directă cu componenta economică a Peisajului, inclusiv în sensul termenului de rur - urban, conectat cu centura galben – verde - albastră, racordată cu peisajul

infrastructurii cailor de comunicație (rutiere, feroviare, fluviale, aeriene, subterane) și al acceselor în oraș, precum și componenta tehnică a rețelelor tehnico-edilitare.

Peisajul Antropic / Construit este în relație directă cu evoluția istorică prin sintagma **“Peisaj-Patrimoniu”** sau **“Peisaj de Patrimoniu”**.

Această relație începe cu evoluția istorică și teritorial-administrativă precum evenimente importante din istorie și relația acestora cu un sit sau cu peisajul cultural asociat (evenimente, personalități, locuri cu istorie evolutivă semnificativă, siturile și monumentele ca **“Peisajul-Protejat”**) și se continuă în relație cu Peisajul Urban (dezvoltarea așezărilor umane) și Peisajul Arhitectural (istoria arhitecturii contemporane / populare / tipologia parcelarului / ornamentică)

Tipologii importante ale **Peisajului Cultural** sunt:

- **Peisajului Patrimoniului Cultural**

Imobil și Mobil

- **Peisajul de Patrimoniu Cultural Oral și Imaterial.**

Peisajul Patrimoniul Cultural Material Imobil, se focalizează pe tipologiile de așezări caracteristice, gospodăria și

țesuturile rurale tradiționale sau urban istorice, precum și tipologiile de locuințe caracteristice acestora, dar și a tipologiile așezărilor umane văzute ca organisme vii similar organismelor biologice, fie ele rurale, rur-urbane și/sau urbane.

Peisajul cultural este un termen fără de care nu se poate defini modernitatea preocupărilor contemporane în domeniul patrimoniului natural și antropic, în context european.

De la un **colț din natură care formează un ansamblu artistic**, până la o **priveliște cuprinsă într-o singură privire**, sau aspect propriu al unui teritoriu oarecare, Peisajul cultural **rezultă din combinarea factorilor naturali cu factorii entropici**, ca gen pictural sau grafic, având ca obiect reprezentarea priveliștilor din natură, dar regăsindu-se și în alte **înțelesuri semantice**, precum **compoziție literară sau muzicală** care cuprinde o descriere a naturii sau un aspect al societății, al literaturii etc.

Contribuind la formarea culturilor locale, Peisajul Cultural este o **componentă de bază a patrimoniului natural și cultural**, conducând la bunăstarea umană și la

consolidarea identității culturale locale³, regăsindu-se astfel, practic la toate nivelurile și scările vieții urbane, rezultatul acțiunii și interacțiunii factorilor naturali și/sau umani .

În sens antropologic, Peisajul cultural este și un **instrument prin care se poate radiografia o largă sferă a societății cunoașterii** de astăzi, ca perioadă interimară între societatea informațională și societatea conștiinței.

Multitudinea de sensuri în funcție de domeniul cercetării, precum și în interdependență cu ramuri științifice hibride, conduce la **reevaluarea termenului de Peisaj**, care **generează astăzi noi domenii de cercetare holistică și studii de graniță**, în integrare, transgresare și metamorfoză a termenului inițial, la limita sferei filosofică-mistică și semiotică, prin transdisciplinaritate. La limita sferei filosofică-mistică și semiotică, în sens transdisciplinar , **peisajul cultural** devine astăzi un **semn care metabolizează formarea culturilor locale**⁴.

³ Vezi *Convenția Europeană a Peisajului*, adoptată de Consiliul Europei, la Florența, în 20 octombrie 2000, ratificată prin Legea nr. 86 / 2000, publicată în Monitorul Oficial al României nr. 536/23.07.2002.

⁴ **Crăciun, Cerasella**, Articol "*Landscape, Ambient and Environment Management in Residential Urban Areas*" - Proiect ECOLOC (pag.79-

4. FILOSOFIA SI ESTETICA GRĂDINII ȘI A PEISAJULUI ARHETIPAL ⁵

4.1. Modelul Grădinii Arhetipale Termen folosit astăzi în înțeles holistic, *Peisajul* devine un important element de dezvoltare teritorială, iar *Grădina Arhetipală* poate fi interpretată la nivel conceptual-semiotic printr-o **funcție ordonatoare a unui model arhetipal de dezvoltare in teritoriu.**

4.2. Grădina simbolică. Sit și Sacralitate

Grădina simbolică, în sens filosofic și estetic, marchează teoriile cosmologice și a arhetipurilor grădinii, transpuse în *Sit* prin **Sacralitate**: de la *Grădina Paradisiacă* și semnificația cosmică a Grădinii, până la simbolică și sensul simbolurilor agrare ca model arhetipal de dezvoltare in teritoriu.

Provenind de la nivel arhetipal, din *cercul interior* al lumii, *Peisajul văzut ca Loc*, este legat de ideea de **Sit și Sacralitate**, fiind o oglindă psihologică a omului și de multe ori concretizată ca instrument al

pag.89), în *"Landscape-Architecture-Technology-Ambient"*, Editura Universitară „Ion Mincu”, București, 2011

⁵ Vezi Crăciun Cerasella, Capitolul: „Grădina în lumea arhetipală și semnificația cosmică – Sens filosofic și estetic , teorii cosmologice și arhetipurile grădinii”, (pag.163 – pag.180), în cadrul cărții *„Peisaj Cultural și Dezvoltare”*, ISBN 978-973-1884-85-1, Editura Universitara „Ion Mincu”, București, 2011.

aspirațiilor acestuia.

În general macro- și mezzo-peisajul ca delimitări la nivel teritorial este limitat vizual, dar peisajul la nivel de detaliu – *grădina* în sensul **Grădinii simbolice**, devine un **loc de siguranță**, delimitat din vid, extras din haos, îngrădit și împrejmuit, străjuit de elemente arhitectural-urbane și natural-ambientale, în mijlocul cărora oamenii își organizează propria **Grădina**, ca loc cu trimitere simbolică și arhetipală la *Grădina Raiului*.

Descrierea simbolică a Edenului sau a Grădinii Raiului, se regăsește în forme diferite, dar cu același substrat mistic și arhetipal, **Grădina paradisiacă** ce poate fi considerată ca o primă descriere a unui peisaj în geneză.

Definită ca **loc simbolic**, unde a trăit primul bărbat și soția sa, Adam și Eva, după ce au fost creați de Dumnezeu, **Grădina /Peisajul Arhetipal** este un peisaj care poate fi din punct de vedere semiotic, considerat un **peisaj antropizat**, în care amprenta omului a fost pusă prin **pătrundere în grădina**, **intrarea într-un spațiu sacru**, un peisaj care devine asimilat de om, o **desacralizare a unui loc sacru situat** -

pentru a se putea apropia de Om - **la o intersecție care marchează o desacralizare spațială și simbolică.**

Din punct de vedere al lumii arhetipale, Peisajul este asimilat simbolisticii Grădinii Edenului, a Grădinii Raiului, loc mistic, simbolic și arhetip al Paradisului, amplasat în corelație cu Tărâmul de Sus (Cerurile) asociat cu percepția umană și simbolismul solar, lunar, stelar și cu Tărâmul de Jos (Pământul) asimilat cu spiritul planetar Gaia/Geea.

Imaginile arhetipale ale Raiului transpun diferite imagini și concepte semiotice ale spațiului arhitectural și urbanistic⁶, dar și filosofico-mistice ale arealului cercetat, prin prisma unui loc.

Peisajul biblic devine un **loc sigur, îngrădit, în care fericirea, bucuria, desfătarea și pacea, participă la realizarea unei vieți naturale sublime, paradisiace**, care poate lua uneori și forma **Insulei** sau a unui **fenomen natural** (precum aurora boreala).

În istoria peisajului, unele din cele mai vechi grădini cunoscute, sunt redată prin sintagma *pairi-daeza*, cuvântul vechi persan utilizat pentru a desemna o

⁶ Hirsch, Eric, O'Hanlon, Michael (Editor), *The Anthropology of Landscape: Perspectives on Place and Space*, Oxford University Press, 1995.

grădină, care are în același timp și conotația de Rai sau Paradis, desemnând chiar o **"grădină îngrădită"**, hărăzită celor binecuvântați cu fericire, bucurie, pace și desfătare, cu arbori exotici, plini de fructe savuroase, cu râuri ale vieții, păsări și animale.

Prin **direcții arhetipale paradisiace și mistice**, în sens iconic, Peisajul figurează un vis al lumii care te duce în afara ei, pentru că *Paradisul este o Grădină și Grădina este un Paradis*, realitatea ultimă fiind interpretată în termeni de grădină.

4.3. Grădinile Paradis Grădinile Paradis persane au semnificație cosmică, iar în grădinile iraniene de mai târziu, dragostea pentru grădina este tema centrală a viziunii iraniene despre lume, cele mai celebre scrieri și culegerile de versuri mistice, numindu-se *Grădina cu trandafiri* (Gullistan) și *Livada* (Bustan), iar teme muzicale închinată grădinii, denota că aceasta devine o sursă nesecată de comparații.

Tema grădinii se regăsește ca oază și insulă dătătoare de răcoare și umbră, ca refugiu, loc sacru, teritoriu sigur, iar în **covoare persane "cu grădina"**, câmpul țesăturii este împărțit de canale rectilinii unde înoată pești, care se încrucișează în

unghi drept și circumscriu pătrate cu flori și arbuști. **Simbolismul mistic al grădinii persane** descrie zona de contemplație lângă apă, acolo unde stăpânul grădinii stătea într-un chioșc, concentrându-și vizarea în jurul acestei oglinzi centrale. Un alt element de simbolism arhetipal, erau florile înmiresmate, copacii amplasați astfel încât înălțimea lor să crească către marginea grădinii, până în zidul incintei, atenția fiind condusă gradat și îndreptată spre "oglindea" apei, loc al dialogului interior cu conștiința universală.

Grădinile mistice egiptene cu flori și bazine, erau desenate pe pereții și pe pardoseala palatelor, fiecare floare își avea limbajul și simbolistica ei arhetipală, astfel boboșele de mătrăgună - simboluri de dragoste, lotușii înfloriți - evocau roata solară și înrădăcinarea lor în "apa nașterii Lumii".

În **lumea islamică**, Grădina figurează un vis al lumii care te duce în afara ei, Jalal-ad-din Rumi vede în frumusețea florilor "*un sens care-i amintește sufletului crâmpoșii din vesnicie*".

Grădinile romane antice, de un rafinament complex, făceau apel la arhitectură, adăugând culoare și vegetație, ele ascultau de legile și de

voința omului, prin integrarea elementelor arhitecturale, de arta plastica și statuară, trepte, izvoare, grote, fântâni și harvuze. *Este oare ceva mai frumos, spune Quintilian, decât o grădină astfel ordonată încât ori de unde ai privi-o nu vezi decât alei drepte?*⁷.

Când se prezintă sub forma unui parter de romburi regulate, grădina apare ca un simbol al puterii omului și, în special, al puterii **pe care o exercită asupra naturii îmblânzite**, o caracteristica a filosofiei și gândirii romane. Se poate vedea în grădina romană și un **simbol al culturii opus naturii sălbatice**, al **cugetării raționale** opusă spontanului, al **ordinii** opuse dezordinii, al **conștiinței** opuse inconștienței.

În contrast cu civilizațiile vestice unde există singura mitologie de pe planeta, conform căreia am fost izgoniți din Grădina Edenului, civilizațiile vechi arhetipale, **amerindienii, aborigenii și africanii din regiunea sub-sahariană**, privesc Grădina nu ca pe un loc al căderii, ci mai curând ca pe un **rezumat al Universului**, o *Grădina data spre păstrare*

⁷ Marcus Fabius Quintilianus, *Institutio Oratoria* - Arta Oratorica, Editura Minerva, București, 1974, 8,3.

de marile spirite, ce reuneau ce era mai *frumos și exaltant in lume*: flori, fântâni, munți, fluvii dar si ființe, entități si spirite ale naturii. Ei sunt îngrijitorii și păstrătorii Grădinii, iar samanii erau **creatori de grădini și de hărți**, care fixează și sunt ghizi in Peisaj, pentru Teritoriu si Univers.

Conform principiului ca *mitologia creează credințe, iar aceste credințe creează realitatea*, aplicând la nivel simbolic o diferențiere între Cunoaștere si Informație, samanii când doresc sa schimbe Peisajul/Teritoriul/Lumea, acționează la nivelul esenței, pentru a produce o modificare a percepției.

Pentru populațiile vechi arhetipale, **hărțile esențiale** nu numai ca **fixează teritoriul**, dar în același timp sunt și **ghiduri pentru teritorii**. Există o conexiune permanentă pe care un șaman o are cu natura, un dialog al vieții care se adresează vieții însă-ți, prin conexiune cu aceasta răspunzând chemării unui *loc*, unui *teritoriu*, dar și răspunzând vieții interioare a omului.

Prin urmare, **conceperea unor noi hărți, a noi teritorii**, ne apropie atât de **conștiința arhetipală simbolică universală**, cât și de conștiință proprie, într-un schimb de substanță

informațională și simbolică arhetipală .

“Cele patru direcții” sau *“cele patru râuri simbolice”*, sunt asimilate cu *cele patru animale arhetipale*, întruchipări ale **principiilor de organizare din Univers**, descrise în formă animistă pot genera prin interpretare la nivel conceptual-semiotic **un model arhetipal de dezvoltare teritorială**.

Fiecare dintre direcții reprezintă unul dintre pașii pe care șamanul trebuie să-i facă pentru a deveni om al cunoașterii. Șamanul se consideră pe sine însuși și pe toate celelalte ființe ale Universului, ca **făcând parte integrantă din Grădina arhetipală**. El face **diferența între informație și cunoaștere**, care este înțelepciunea necesară pentru a păzi și a trăi în Grădina.

Pentru tradițiile vechi, arhetipale, informația din Grădină se corelează în înțeles modern cu *„a ști compoziția chimică a apei”*, iar cunoașterea este a fi capabil *„să aduci ploaia”*. Șamanul este o persoană a percepției și a tradițiilor perceptuale, iar când doresc să schimbe lumea care s-a îndepărtat de esența sacră a *Grădinii arhetipale* și a Mamei Gee/Gaia, ei **acționează la nivelul**

esenței, pentru a produce o modificare a percepției. Modificând percepția, participăm la *transformarea și la schimbările lumii întru devenire*, precum și la **metamorfozele teritoriului cultural asimilat** acesteia. Prin această transformare, **evoluția se poate produce nu între generații ci în interiorul generațiilor, nu prin evoluția teritorială în timp, ci în teritoriul de acum și aici.**

Peisajul arhetipal se regăsește și în semiotica trecerii, arătând succesiunea creșterii, înfloririi și decăderii, **transpunerii peisajului ca într-un tablou prin diferite anotimpuri, în continua transformare și metamorfoza temporală.**

Alături de cele "*cele patru arhetipuri*" - cele patru direcții/cele patru râuri/cele patru animale de putere/cele patru silabe mistice, un alt simbol primordial din Grădina este **Arborele sau Copacul arhetipal.**

4.4. Arborele / Copacul Arhetipal

Simbol al vieții elementare, crescut din apele de la începutul lumii, sau din *buricul unui zeu*, Arborele, **reprezintă forma inițială a haosului și marchează un centru.** El face **legătura între cer și pământ, sintetizând numeroase**

credințe, ritualuri și mituri. Arborele este o imagine reflectată a cosmosului, teofanie universală, simbol al vieții, al fecundității inepuizabile, centrul lumii, suport al universului, receptacol al locului sacru⁸.

Arborele ca **Simbol al Centrului**, este văzut în sensul generic de **devenire, veșnică și misterioasă evoluție, centru și scară către cer**. Contemplația arborelui aduce în stare de melancolie ființa, căci îi evocă **sensul devenirii universale**. Marcarea spațiului vital se realizează prin **simboluri care repetă adevărurile imuabile ale Universului**, luându-și ca reper centrul său: **un copac, un stâlp sau o piatra de temelie, un omphalos**, simboluri ale centrului lumii și, prin extensie, al întregul spațiu din jurul lor care reflecta imaginea macrocosmosului, consfințit prin *abraxas* sau prin jertfă. Un astfel de loc se *"îndumnezeiește"*, este purtător al faptului magic (hierofanic), adică sacru, centrul poate fi considerat punctul de întâlnire dintre **Cer și Pământ**, adică acolo unde s-a săvârșit Geneza însăși, fiind **asociat cu sufletelor strămoșilor ca semn al reînvierii**.

⁸ Vezi **Eliade, Mircea, Drumul spre centru**, Editura Univers, 1990

4.5. Peisajul ca Simbol al Sacralului

Peisajul ca simbol al sacralului este folosit de asemenea, în medicina hieratică, legată uneori de cultul morților sau de calendarul cosmic lunar, în interacțiune cu medicina sacerdotală, toate **elemente de Peisaj Cultural**.

Separarea interior/exterior, duce la o **intrare/un acces, respectiv o trecere/ un prag, real sau implicit, cu conotații legate de simbolistica trecerii**. Multe peisaje sunt vizibile ca parte integrantă a împrejurării care face parte din pattern-ul acestuia, constituind *“cea mai condensată unitate a peisajului în manifestarea sa complexă, istorică, funcționalistă și spațială”*⁹.

Simbolurile agrare legate de peisaj ca loc al acțiunii, sunt arhetipuri ale sensului morții și al regenerării, iar tradițiile legate de munca agricolă, devin ele însele un ritual al împlinirii Geei și **dezlănțuie forțele sacre ale vegetației**, implicând integrarea plugarului în anumite perioade de timp, presupunând o serie de **ceremonii**, de structură și origine diversă, menite să promoveze creșterea cerealelor și să justifice din

⁹ **Aben R., De Wit S.,** *The Enclosed Garden*, 010 Publishers, Rotterdam, 2002.

punct de vedere simbolic gestul țăranului¹⁰, prin **sintetizarea și identificarea omului cu regenerarea vegetală**¹¹.

Peisajul urban nu mai este astăzi un arhetip legat de pământ și de munca în trecere temporală, ci devine un loc al acțiunii, dar și al reacțiunii, relevat prin peisaje industriale și tehnologice.

Peisajul cultural ca "**genius loci**"¹² / "**loc al memoriei**" dezvăluie legătura cu Paradisul Pierdut în Sens Mitic, peisajul devenind **design conștient al memoriei unui teritoriu, loc, persoana, timp sau eveniment**¹³, dând caracter la diferite scări: unui teritoriu larg, așezare umană, areal, zonă, obiect arhitectural sau

¹⁰ Eliade leagă speranța omului că va învia dincolo de moarte, de diferite ritualuri antice care pregătesc creștinismul (inițierea mithraică, misteriiile eleusine) și care vedeau în vegetație (simbolul grâului) un mesaj despre transcenderea ființei, toate acestea fiind elemente de Peisaj Cultural.

¹¹ Aceasta identificare se regăsește prin metafora *floarea câmpului*, des circulată și în folclorul românesc, ca element de Peisaj Cultural specific.

¹² Vezi **Norberg - Schultz, Christian**, *Genius loci*, (Ed.) Pierre Mardaga, 1986.

¹³ Vezi **Crăciun, Cerasella**, Articol „*Peisajul urban – între "loc al memoriei" și "loc al acțiunii"* (pag. 62-75), în publicația: *Argument 1/2009. Studii și cercetări științifice de arhitectură și urbanism*. (ISSN 2067-4252), pe tema Sesiunii de Comunicări Științifice "*Regenerarea Peisajului Urban / Arhitectural. Între Repere - Priorități – Limite*", Editura Universitară „Ion Mincu”, București, iunie 2010.

element de patrimoniu, într-o anumită perioadă. Memoria vremurilor trecute și a arhetipurilor revelate, este astfel redată prin **istoria stilurilor peisagistice.**

Astfel, ***Peisajul cultural*** se metamorfozează astăzi, într-un **vector de dezvoltare în teritoriu**, ca o devenire a unui ***semn*** care metabolizează formarea culturilor locale și integrează fundamentele vechilor tradiții urbane, antropologice, culturale și sociale, cu cele ale științei contemporane, înnoindu-le astfel limbajul.

Ideea de **cultură a unei societăți** se află în centrul preocupărilor antropologice ale peisajului, dezvoltate în ideea unei concepții simbolice despre lume, care are capacitatea de a schimba această viziune prin metamorfoză.

Transformarea trebuie înțeleasă în sens de **metabolizare a unui aparat semantic cultural teritorial**, al peisajului natural sau antropoc, material sau imaterial, efemer sau perpetuu, un comportament uman bazat pe norme culturale, în context spațio-temporal concret.

Peisajul natural devine aproape dispărut astăzi, într-o lume în care amprenta omului, a tehnologiei, se regăsește aproape pretutindeni, de la rețelele

tehnico-edilitare și de mobilitate urbana la liniile de forță ale erei digitale și ale infrastructurii teritoriale actuale.

5. STRUCTURA FUNDAMENTAL-EVOLUTIVĂ A PEISAJULUI

5.1. Imaginile de reprezentare ale unui Peisaj

Componenta perceptuală a peisajului este susținută prin **lectura sensibilă**, ca metodă de studiu și cercetare despre mediu și lumea înconjurătoare.

Peisajul apare în momentul în care conștiința umană accede la el, prin intermediul **imaginilor de reprezentare a unui Peisaj**.

Imaginile de reprezentare a unui Peisaj prezente încă din **preistorie**, urmată de **perioada antică**, cu preponderență în epoca elenistică a antichității greco-romane sau în emisfera estică, în **China** secolului al VIII-lea, precum și ulterior în Japonia¹⁴.

Creștinismul aduce în **Evul Mediu** o viziune diferită asupra experienței sensibile și a lecturii peisajului, precum și a naturii sau a mediului înconjurător.

¹⁴ Vezi **Nitschke, Gunter**, *Space and Illusion in the Japanese Garden*, New York, Weatherhill /Tankosha,1973 și **Nitschke, Gunter**, *Le Jardin Japonais*, Koln, Benedikt Taschen Verlag GmbH&Co KG,1991;

În **perioada Renașterii**, termenul Peisaj, își capătă sensul actual în Europa, datorită apariției unui proces de laicizare a picturii și a autonomiei acestuia ca stil în artă, stabilind un raport de ambiguitate fecundă a termenilor Natură/Mediu/Peisaj¹⁵.

În această perioadă, apare cuvântul "peisaj" în limbile romanice, în accepțiunea utilizării actuale a acestuia.

Astfel, importanța Peisajului capătă un **loc din ce în ce mai important și autonomie**, nu numai ca stil pictural, ci și în percepția Omului în relația sa instinctivă cu mediul înconjurător, inclusiv în cadrul peisajului rural prin munca câmpului și dezvoltarea agriculturii, pomiculturii, etc.

Tot în **perioada Renașterii** ia naștere antropocentrismul în Peisaj, caracteristic culturii occidentale europene, ulterior completat de abordarea subiectivă din perioada romantică.

5.2. Peisajul ca Model Peisajul nu este un *sit* sau un *loc* sau *ținut*, ci o **imagine a acestora**, care trasează o

¹⁵ Vezi și **Crăciun, Cerasella**, Articol "*Landscape, Ambient and Environment Management in Residential Urban Areas*" - Proiect ECOLOC (pag.79-pag.89), în "*Landscape-Architecture-Technology-Ambient*", Editura Universitară „Ion Mincu”, București, 2011

de afirmare a
Identității
unui Loc/Sit

limită de tip deschis, permeabil, un spațiu de tranziție, exprimând atașamentul față de ceea ce se află dincolo de limite și deschiderea către orizont.

Peisajul devine un **Model al unei identități de tip deschis**, respectiv de **afirmare a identității**¹⁶, în alternanță și reconciliere cu o deschidere către alteritate care permite fiecărei identități proprii a unui peisaj să se **transforme în metamorfozare continuă**, cu o mare importanță în **exprimarea unei identități locale, regionale sau naționale**.

Fiecare *loc* care își păstrează **particularitatea proprie sau specificul**, intră în relație cu alte locuri, în cadrul unui **Peisaj sau Ansamblu de Peisaje**, la nivel macro- sau mezzo-teritorial.

Particularitatea Peisajului este un element important astăzi, în contextul globalizării și uniformizării culturilor.

Arta peisajului în Europa s-a născut din schimburile culturale dintre identitățile

¹⁶ Crăciun, Cerasella, Articol „*PEISAJUL – ca „promotor” și „model” al unei strategii de intervenție și a unei forme instituționale unice de gestiune. Studiu de Fundamentare de Peisaj al Județului Brăila – Istorie, transformare și evoluție a peisajului natural, antropic și cultural*” (pag.77-88), în revista Amenajarea Teritoriului și Urbanismul, Anul X, Nr.3-4, octombrie 2010.

multiple în dialog din Italia, Franța, Germania sau Flandra.

Dorința contemporană este ca **peisajul european să rămână „unit în diversitatea sa”**.

Aceasta se poate face printr-un **învățământ de tip multidimensional în domeniul integrat al peisajului cu domenii conexe**, utilizându-l ca pe un instrument al eticii și meta-eticii, absolut necesar societatea actuală.

Locul se definește din punct de vedere topografic, ca un marcaj istoric-cultural, dar și **socio-cultural puternic**.

În acest sens, **Peisajul văzut ca Arhetip**, este aflat în relație simbolică și verticală cu Cosmosul, a cărui imagine la scară mai mică este.

De altfel, etimologia cuvântului *“paradis”*, pornește de la *“pairi-daesa”* care în persana veche înseamnă **“grădină îngrădită”**, cu trimitere directă la **primul Peisaj descris din istoria lumii**, respectiv la **Grădina Paradisului/Edenului**.

Pe de altă parte, **Peisajul este un rezultat al percepției**¹⁷, care intră în relație cu Universul și în care punctul de vedere uman-individual, dar și artistic-

¹⁷ **Arnheim, Rudolf**, *Arta și percepția vizuală*, Editura Meridiane, București, 1979.

estetic joacă un rol important.

Un *loc* poate fi interpretat ca un **concept fix, sedentar, împietrit**, pe când **Peisajul este un loc cu memorie ancestrală și viitoare, de tip *genius loci***.

În același sens, **Peisajul este un ansamblu deschis ce invită la parcurgere și care are un orizont nelimitat și imuabil**.

El se află în permanentă **transformare, mișcare și metamorfozare**, este un **sit de tip "nomad"**, desemnând o **lume care călătorește prin imagini și percepții**.

Peisajul devine nu numai un obiect, ci mai degrabă un **loc, un sit, un spațiu integrat într-un proces complex de studiu perceptual**, în relație cu **sensibilitatea și afectivitatea utilizatorului, privitorului sau a actorului urban implicat în proces, transpus în contextul respectiv**.

Michel Collot, susține că *"experiența peisajului contrazice separația dintre sensibil și inteligibil, dintre subiect și obiect, bine ancorată în tradiția filozofiei occidentale"*, găsind ecoul în tradiția chineză a peisajului, cu deosebire în două noțiuni: **ideea-scenă (yi-jing) și sentimentul-peisaj (qing-jing)**.

Astfel, autorul înaintează ideea de

“Gândire - Peisaj”, care nu aparține nici subiectului, nici obiectului¹⁸.

Acest concept, se naște la întâlnirea celor două, conducând către o redefinire a subiectului ca “ființă în lume” și o reevaluare a dimensiunii spațiale a gândirii, respectiv spațializarea subiectului.

Peisajul, se relaționează și cu domeniul cercetării integrate, în epistemologia științei discutându-se de multiplicarea centrelor de difuzie metodologice ale cunoașterii contemporane.

5.3. Antropologie și Peisaj

Obiectul preocupărilor Antropologiei culturale¹⁹ este comunitatea complexă, orașul ca organism urban și peisaj antropocentric major, pionieratul în acest domeniu fiind inițiat de Helen și Robert S. Lynd care au studiat printr-o abordare holistică și observare participativă un oraș american de mărime mijlocie .

Ideea de cultură a unei societăți se află în centrul preocupărilor antropologice ale peisajului cultural, dezvoltată în ideea

¹⁸ Vezi Interviu **Michel Collot** în revista *Observator Cultural*, no. 362, 2012.

¹⁹ **Gavriluță, Nicu**, *Antropologie socială și culturală*, Editura Polirom, 2009.

unei concepții simbolice despre lume, care are capacitatea de a schimba această viziune prin metamorfoză.

Această transformare trebuie înțeleasă în sens de metabolizare a unui aparat semantic cultural al peisajului natural sau antropic, material sau imaterial, efemer sau perpetuu, un comportament uman bazat pe norme culturale, în context spațio-temporal concret.

De la nivel macro, la mezzo sau micro-teritorial, de la sens iconic, la direcții arhetipale paradisiace și mistice, de la peisajul surprins ca loc, la obiect artistic sau ansamblu natural de patrimoniu fixat în formă, spațiu și timp, peisajul cultural definește sacralitatea sitului, prin *genius loci* și prin design conștient al memoriei unui loc, comunitate, persoană, timp sau eveniment .

6. PEISAJ, SPAȚIU PUBLIC ȘI TERITORIU

Relația Peisajului cu spațiul public urban și teritorial, se poate realiza prin:

- Identificarea "*germenilor morfostructurali*" din intravilan și promovarea lor ca unități de peisaj referențiale
- Reabilitarea și protejarea valorilor de peisaj și patrimoniu natural, antropic și cultural (istoric, peisagistic, urban-architectural, industrial, specific

infrastructurii, etc.);

- Preluarea unor **“locuri cu memorie” / mesaj cultural** (material, imaterial, istoric, oral, etnografic, antropologic, etc.) pentru propunerile de dezvoltare a diferitelor tipologii de peisaj;
- **Înnobilare peisagistica estetica și funcțională** de calitate și promovarea unui **demers funcțional-ambiental** cu respect pentru mediu în sensul dezvoltării durabile;
- Crearea unor **poli magnetici principali în peisaj, de interes, atractivi, cu mixitate funcțională și de utilizare, cu rol de polarizare** a unui număr mai mare de utilizatori (locuitori, vizitatori, turiști), precum și **poli secundari de interes local** (loisir, odihna, relaxare, contemplare și promenade);
- Propunerea unor **elemente cu rol ambiental-decorativ, de imagine și protecție**
- Utilizarea de **zone mixte, cu ambianțe diferite, active** (dinamică polarizatoare pentru vizitatori) / **pasive** (dinamică de tip calm, puternic plantat, destinată în principal odihnei și promenadei individuale).

7. PEISAJUL CA “PRODUS” SI

Peisajul, indiferent de tipologia sa (cvasi-sau semi-naturală, antropic sau

“MOTOR” DE DEZVOLTARE URBANĂ ȘI TERITORIALĂ

culturală), poate fi considerat un *“produs”* și un *“motor”* de dezvoltare urbană și teritorială, prin:

- **Promovarea Peisajului ca un *“catalizator”* al vieții urbane, focalizat pe activități, funcțiuni și utilizări diverse**
- **Transformarea Peisajului într-un *“vector”* economic de interes, generator de dezvoltare teritorială și spațială.**
- **Catalogarea Peisajelor valoroase pe tipologii morfo-structurale și realizarea unor atlase de peisaj și a unor registre ale spațiilor verzi complete**
- **Promovarea peisajului ca suport economic, pentru ridicarea calității vieții și a sănătății organismului urban și a celui uman implicat în proces.**
- **Dezvoltarea unor axe de interes spațial și local în peisaj și conectarea acestora cu spații publice și zone urbane (centrale, rezidențiale, industriale)**
- **Susținerea peisajelor fragile prin implicare, formare și informare, legislație, norme, documentații, etc., specifice peisajului**
- **Accentuarea rolului Peisajului ca *“motor”* (ca dotare urbană, de recreere, odihnă, relaxare și destindere cu valoare deosebită, prin punerea în valoare a elementelor naturale (diagonale verzi,**

oglinzi de apa, maluri, cornișe, etc.); **antropice** (fronturi la apă, peisaje urbane) și **culturale** (tradiții, obiceiuri, cutume locale, "istorii" ale locului)

- **Creșterea gradului de reprezentativitate a peisajului** (conservare, reabilitare, revitalizare, reamenajare stilistică, etc.).

8. CONCLUZIE

Peisajul trebuie să devină o **componentă importantă a calității vieții**, în areale urbane sau rurale, degradate sau în cele conservate, în spații recunoscute ca fiind pitorești, precum și în peisaje considerate obișnuite în spațiul cultural românesc dar speciale în alt context cultural, el putând deveni o **resursa unică**, favorabilă și cu o importanță vitală în metabolismul urban, generând **nevoia de protecție, management și amenajare corespunzătoare**.

Evoluția tehnicilor de producție (agricolă, silvică, industrială, minieră, etc.), precum și **politicile în materie de peisaj, amenajare a teritoriului, urbanism, transport, infrastructură, turism și agrement**, dar și **schimbările economice mondiale**, conduc la **accelerarea și transformarea peisajelor** și implicit a bunăstării sociale și individuale, fiind necesara acut

legiferarea, protecția și conservarea acestuia.

Modul cum **peisajul «se comunică» publicului**, referindu-se astfel la **imaginea pe care peisajul o promovează în oraș** (posibil, inclusiv prin diversele manifestări organizate în peisaj), este astăzi perceput ca o **scenă a luptei de interese** în concesionarea de terenuri și construcții, amplasament favorabil pentru activități diverse, multe dintre ele ilegale și loc propice pentru construcții lipsite de autorizație.

Este necesar să se țină seama de **sursele legale existente** la nivel internațional în **domeniul protecției și managementului patrimoniului natural și cultural, de amenajarea teritoriului, de autonomia locală și cooperarea transfrontieră, Convenția Europeană a Peisajului** recunoscând că: diversitatea și calitatea peisajelor europene constituie o **resursă comună** pentru protecția, managementul și amenajarea cărora este necesară **cooperarea**, fiind necesar să se instituie un instrument nou, consacrat în mod exclusiv **protecției, managementului și amenajării tuturor peisajelor europene**. Este nevoie de **asumarea unei politici a peisajului**, ca o expresie prin care autoritățile publice competente

desemnează **principii generale, strategii și linii directoare** care permit **adoptarea de măsuri specifice** care au ca scop **protecția, managementul și amenajarea peisajului**; de **definirea unui obiectiv de calitate peisajeră**, care desemnează formularea de către autoritățile publice competente, pentru un anumit peisaj, a **aspirațiilor populațiilor cu privire la caracteristicile peisajere ale cadrului lor de viață**²⁰.

Protecția peisajului cuprinde acțiunile de conservare și menținere a aspectelor semnificative sau caracteristice ale unui peisaj, justificate prin valoarea sa patrimonială derivată din configurația naturală și/sau de intervenția umană, în timp ce managementul peisajelor cuprinde acțiunile vizând, într-o perspectivă de dezvoltare durabilă, întreținerea spațiului urban și a peisajului în scopul direcționării și armonizării transformărilor induse de evoluțiile sociale, economice și de mediu, ajungându-se în final amenajarea

²⁰ Vezi și **Crăciun, Cerasella**, Capitol: „*Convenția Europeană a Peisajului și importanța peisajului cultural în Oraș, în context rezidențial*”, în „*Reabilitarea Complexa a Ansamblurilor de Clădiri de Locuit: Context, Direcții și Criterii*” (pag. 35-44), destinat Simpozionului Național SIR (Soluții Integrate de Reabilitare), publicat ca număr special în *Analele Arhitecturii*, nr.2/2009, București, iunie 2009.

peisajului, prin propuneri de acțiuni cu caracter de perspectivă ce au ca scop dezvoltarea, restaurarea sau chiar crearea de noi peisaje.

Impunerea unui program în domeniul cercetării peisajului capitalei, articulat și inter-relaționat cu celelalte studii din domeniul urbanistic, ecologic, cultural, antropologic și etnografic, poate conduce către rezultate care sunt definitorii și obligatorii în contextul sănătății organismului urban, dar și al organismului uman.

Fără sprijinul administrativ și legislativ, precum și al institutelor de cercetare și învățământ superior sau al celorlalți actori urbani implicați în proces, peisajul actual suferă de fragilitate extremă, de transformări și metamorfoze în secvențe utopice, uneori cu repercusiuni fatale asupra mediului natural și antropoc, și, implicit asupra omului, factorul timp presând, transformând peisaje, degradându-le cu o viteză de neegalat.

9. BIBLIOGRAFIE CURS (Extras)

BIBLIOGRAFIE MINIMALĂ:

CĂRȚI, ENCICLOPEDII, ALBUME:

- **Aben R., DE Wit S.**, *The Enclosed Garden*, 010 Publishers, Rotterdam, 2002
- **Basham, Richard Dalton**, *Urban Anthropology: The Cross-Cultural Study of Complex Societies*, Mayfield Pub.Co., 1978
- **Bell, Simon**, *Landscape: Pattern, Perception and Process*, Routledge, 2012.
- **Bernea, Ernest**, *Spațiu, timp și cauzalitate la poporul român*, Editura Humanitas, București, 1997;
- **Birksted, Jan**, *Relating Architecture to Landscape*, Londra, E & FN Spon, 1999;
- **Charageat, Marguerite**, *L'Art des jardins*, Paris, Presses Universitaires de France, 62;
- **Cullen, Gordon**, *Townscape*, Londra, The Architectural Press Ltd, 1961;
- **Constantinescu, S. Viorica**, *Arta Grădinii*, Editura Meridiane, București, 1992
- **Jellicoe, Geoffrey & Susan**, *The Landscape of Man*, Thames & Hudson Ltd, London, 95;
- **Jellicoe, Geoffrey**, *Studies in Landscape Design*, Garden Art Press, 1996;
- **Harada, Jiro**, *Japanese Gardens*, Boston, Charles T. Branford Co, 1956;
- **Pigeat, Jean Paul**, *Parcs et jardin contemporain*, Paris, 1990;
- **Selman, Paul**, *Sustainable Landscape Planning. The Reconnection Agenda*, Routledge, 2012.

ARTICOLE:

- **Crăciun, Cerasella**, Articol "Landscape, Ambient and Environment Management in Residential Urban Areas" - Proiect ECOLOC (pag.79- pag.89), în "Landscape-Architecture-Technology-Ambient", Editura Universitară „Ion Mincu”, București, 2011
- **Crăciun, Cerasella**, Articol „ANTROPOLOGIE și PEISAJ. Între icon, arhetip

și design conștient al memoriei unui loc.” (pag.89-101), în secțiunea de Antropologie Urbană, Editura Papirus Media, 2009.

- **Crăciun, Cerasella**, Articol: *“GRADINI DISPARUTE”*, (pag.83-85), în numărul tematic București – 550 ani, din Revista Urbanismul. Serie Nouă., nr.3/septembrie 2009.
- **Crăciun, Cerasella**, Articol *„Proiectul GRĂDINI PIERDUTE. Cercetarea Grădinilor dispărute din Municipiul București”* (pag 82-84), în Secțiunea *„București Metropola a Sec XXI”*, Rubrica *„Studiul de Caz. Peisajul - Trecut si Prezent”*, in revista Forumul Academic Roman (FAR XXI), nr.2/febr. 2009.
- **Crăciun, Cerasella**, Capitol: *„Convenția Europeană a Peisajului și importanța peisajului cultural în Oraș, în context rezidențial”*, în *„Reabilitarea Complexa a Ansamblurilor de Clădiri de Locuit: Context, Direcții și Criterii”* (pag. 35-44), destinat Simpozionului Național SIR (Soluții Integrate de Reabilitare), publicat ca număr special în Analele Arhitecturii, nr.2/2009, București, iunie 2009.

BIBLIOGRAFIE EXTINSĂ:

CĂRȚI, ENCICLOPEDII, ALBUME:

- **Arnheim, Rudolf**, *Arta și percepția vizuală*, Editura Meridiane, București, 1979;
- **Bense, M.**, *Semiotik – Allgemeine Theorie der Zeichen*, Baden-Baden, Ed. Agis, 1967;
- **Bradley-Hole, Kathryn, Stone**, *Rock and Gravel. Natural Feature for Modern Gardens*, Cassel&Co, London 2001
- **Buisson, D.**, *L'Architecture Sacree du Japon*, ACR, Paris, 1989;
- **Ciocârlan, Vasile**, *Flora ilustrată a României*, Editura Ceres, București, 1988;
- **Crăciun, Cerasella**, *„Grădina în lumea arhetipală și semnificația cosmică – Sens filosofic și estetic, teorii cosmologice și arhetipurile grădinii”*, (pag.163 – pag.180), în *„Peisaj Cultural și Dezvoltare”*, ISBN 978-973-1884-85-1, Editura Universitară „Ion Mincu”, București, 2011

- **Crăciun, Cerasella**, CARTE: *"Metabolismul Urban. O Abordare Neconvențională a Organismului Urban"*, Editura Universitară "Ion Mincu", 2008 (lucrare selecționată de un juriu internațional la BIANUALA DE ARHITECTURA București, 2008, Secțiunea Publicații)
- **Crăciun, Cerasella**, Capitolul IV: *"The Vulnerability of Fragile Landscape and Complex Hazards. Areas with Potential Risks and Specific Types of Hazards and Vulnerabilities of the Natural, Anthropogenic and Cultural Landscape in Braila County, Romania"*, in *"Earthquake hazard impact and urban planning"*, seria Environmental Hazards, Editura Springer, 2013, <http://www.springer.com/series/8583> (in curs de apariție)
- **Crăciun, Cerasella**, *"Metode de abordare și cercetare exploratorii în urbanism și peisagistică. Epistemologia și Transdisciplinaritatea - Instrumente de cercetare a Peisajului Natural, Antropic și Cultural."*, Editura Universitară "Ion Mincu", București, 2012.
- **Crăciun, Cerasella**, *"Arta în spațiul peisagistic. element de coeziune al vieții comunitare. Studiu de Caz: Arta Murală și Tehnica de Artă Graffiti/Stencil."* (Ediție coordonată), Editura Universitară "Ion Mincu", 2009.
- **Crăciun, Cerasella**, *"Culegere de documente legislative în domeniul peisajului natural, antropogenic și cultural, în amenajarea teritoriului și în urbanism"*, Editura Universitară "Ion Mincu", iunie 2010.
- **Dee, Catherine**, *To Design Landscape. Art, Nature & Utility*, Routledge, 2012.
- **Eckbo, Garrett**, *The Landscape We See*, NY, McGraw-Hill Book Company, 1969;
- **Eliade, Mircea**, *Drumul spre centru*, Editura Univers, 1990
- **Filip, Paul**, *Bătrânul Cișmigiu*, P.M.B., ARCUB – Centrul de Proiecte Culturale, București, 1999;
- **Gavriliuță, Nicu**, *Antropologie socială și culturală*, Editura Polirom, 2009
- **Hayakawa, M.**, *The Garden Art of Japan*, New York, Tokyo, Weatherhill, 1973
- **Hirsch, Eric, O'Hanlon, Michael** (Editor), *The Anthropology of Landscape: Perspectives on Place and Space*, Oxford University Press,

1995

- **Iliescu, Ana-Felicia**, *Arboricultura ornamentala*, Editura Ceres, București, 1998;
- **Ingold, Tim**, *Archaeology, Anthropology, Art and Architecture*, Routledge, 2009
- **Jencks, Charles**, *The Garden of Cosmic Speculation*, Frances Lincoln, London, 2003
- **Kepes, Gyorgy**, *Il linguaggio della visione*, Edizioni Dedalo, Bari 1986;
- **Klibansky, Raymond, Panofsky, Erwin, Saxl, Fritz**, *Saturn si Melancholia. Studii de filosofie a naturii, religie și artă*, Editura Polirom, Iași, 2002.
- **Kuck, L.**, *The World of the Japanese Garden*, New York, Tokyo, Walker/Weatherhill, 1968 ;
- **Kurokawa, Kisho**, *Architecture de la Symbiose*, Electa Moniteur, Liguge, Poitiers, 1987 ;
- **Marcus, Rica**, *Parcuri și grădini în România*, București, Editura Tehnica, 1958;
- **Molnar, Donald J., Rutledge, Albert J.**, *The Essentials of Recreation Area Planning and Design*, 2003;
- **Nitschke, Gunter**, *Space and Illusion in the Japanese Garden*, New York, Weatherhill /Tankosha, 1973;
- **Nitschke, Gunter**, *Le Jardin Japonais*, Koln, Benedikt Taschen Verlag GmbH&Co KG, 1991;
- **Norberg - Schultz, Christian**, *Genius loci*; (Ed.) Pierre Mardaga, 1986;
- **Pârvu, Constantin**, *Universul plantelor*, Ed. Enciclopedica, Ed. A III-a, București, 2000 ;
- **Rogers, E. B.**, *Landscape Design. A Cultural and Architectural History*, Harry Abrams Publishers, NY, 2000
- **Shimoyama, Sh.**, *The Book of Gardens*, Tokyo: Town and City Planners, 1976;
- **Swaffield, Simon** (Editor), *Theory in Landscape Architecture: A Reader* (Penn Studies in Landscape Architecture), University of Pennsylvania Press, Philadelphia;

- *** *Convenția Europeană a Peisajului*, adoptată de Consiliul Europei, la Florența, în 20 octombrie 2000, ratificată prin Legea nr. 86 / 2000, publicată în Monitorul Oficial al României nr. 536/23.07.2002.
- *** Interviu *Michel Collot* în revista *Observator Cultural*, no. 362, 2012
- *** *Paysage: parcs urbains et suburbains*, Cahiers du CCE;
- *** *L'art Contemporain, l'homme, la ville. Histoire. Methodes. Observatoire.*, CAUE '92, Conseil d'Architecture, d'Urbanisme et de l'Environnement des Hauts-de-Seine, Topos;
- *** *The Essential Gardening Encyclopedia*, Fog City Press, San Francisco, 2003;
- *** *The Routledge Companion to Landscape Studies*, Series: Routledge International Handbooks, 2012.

ARTICOLE:

- **Crăciun, Cerasella**, Articol „*Peisaj, Ambianta si Mangementul Mediului in spatiile urbane rezidentiale*”- Proiect ECOLOC (pag.81- pag.92), in cadrul cartii „*Peisaj-Aritectura-Tehnologie-Ambient*”, ISBN 978-973-1884-92-9, Ed Universitara „Ion Mincu”, București, 2011
- **Crăciun, Cerasella**, Articol „*Valori ale patrimoniului natural disparut din arealul central al Municipiului București*” (pag. 9-19), in capitolul „*Studii si proiecte de cercetare*”, din publicatia: *Argument 2/2010. Studii si cercetari stiintifice de arhitectura si urbanism*, Editura Universitară „Ion Mincu”, București, februarie 2011.
- **Crăciun, Cerasella**, Articol „*PEISAJUL – ca „promotor” și „model” al unei strategii de intervenție si a unei forme instituționale unice de gestiune. Studiu de Fundamentare de Peisaj al Județului Brăila – Istorie, transformare și evoluție a peisajului natural, antropic si cultural*” (pag.77-88), in revista *Amenajarea Teritoriului si Urbanismul*, Anul X, Nr.3-4, octombrie 2010.
- **Crăciun, Cerasella**, Articol „*Peisajul urban – între "loc al memoriei" și "loc al acțiunii"*” (pag. 62-75), în publicația: *Argument 1/2009. Studii si cercetări științifice de arhitectura si urbanism*. (ISSN 2067-4252), pe tema Sesiunii de Comunicări Științifice “Regenerarea Peisajului Urban / Arhitectural. Intre Repere - Priorități – Limite”, Editura Universitară „Ion Mincu”,

București, iunie 2010.

- **Crăciun, Cerasella**, Articol "Bucureștiul, Recipient și Generator de Peisaje Destructurate și Destructurante", în publicația Argument. Studii și cercetări științifice de arhitectură și urbanism, nr.1/2009, București, 2009.
 - **Crăciun, Cerasella**, Articol "*Methodes of analysis, diagnosis and therapy in the human settlements' landscape*", pag.869-879, in Horticulture - Bulletin of University of Agricultural Sciences and Veterinary Medicine (The journal is indexed / included in CAB Abstracts, ISI Proceedings, Thomson Reuters Master Journal List, etc.), Cluj Napoca, 2009 Volume 66 (2).
- Crăciun, Cerasella**, Articol: "*Macroscape*", (pag. 32-33), în numărul tematic București – 550 ani, din Revista Urbanismul. Serie Nouă., nr.3/septembrie 2009.